Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 18. avgusta 2022 - Leto XXXII, št. 33

stran 2

PREDSTAVILI SO PUBLIKACIJO, KI OBISKOVALCE VABI NA PUSTOLOVSKI IZLET

Dobrai se je vtaupo v Ledavi
stran 4

Štirideset lejt pri Pevskom zbori...
stran 5

Šör, depa samo v nedelo
stran 8

Sprehodi z duhovi v Porabju

PREDSTAVILI SO PUBLIKACIJO, KI OBISKOVALCE VABI NA PUSTOLOVSKI IZLET

V okviru projekta *Pravljične pokrajine,* ki ga je izvedlo Evropsko teritorialno združenje MURABA, je pred kratkim izšla zbirka pravljic z naslovom *Sprehodi z duhovi v Porabju.*

Predstavitev publikacije je potekala 4. julija, v avli monoštrskega gledališča. Zbrane je uvodoma pozdravil *Zsolt V. Németh,* poslanec naše regije v parlamentu. *»Ko smo pred 12. leti ustvarili Zakon o hungarikumih in izjemnih nacionalnih vrednotah, smo se strinjali, da se zakon ne sme omejevati samo na madžarske vrednote, ampak se lahko predstavljajo tudi narodnosti, ki živijo skupaj z nami. Te vrednote je namreč težko ločiti eno od druge. Zato je zelo pravilno, da tudi narodnosti ustvarijo registre svojih vrednot«.* Tako, kot je bilo to uresničeno tudi v Porabju, saj je bila leta 2021 na pobudo predsednika Državne slovenske samouprave *Karla Holca* ustanovljena komisija za register porabskih vrednot. *»Mislim, da je prihodnost Porabskih Slovencev odvisna od tega, kako lahko ohranimo našo kulturo, jezik, identiteto pa vse naše vrednote.Teh vrednot ne moremo podedovati, to se mora vsaka generacija naučiti. Register za porabske vrednote smo ustanovili z namenom, naj te vrednote ohranimo in predamo mlajšim generacijam,«* je na predstavitvi izpostavil predsednik, ki je navzoče obenem tudi spomnil na bližajoči se popis prebivalstva in jih spodbujal, da se jih čim več izreče za Slovence.

Odgovorni izdajatelj publikacije je MURABA EZTS, katere direktor *Bálint Papp* je opozoril občinstvo na to, da moramo izkoristiti priložnosti in začeti naše vrednote ohranjati pravočasno. *»Moramo delati na tem, da tiste informacije, izkušnje in tisti zakladi, ki jih še danes imamo, ne bi izginili v temi jutrišnjega dne. Mislim, da smo pripravili inovativno publikacijo, ki poleg tega da ustvarja in neguje vrednote, poudarja tudi drugo področje, in sicer turizem«* - je poudaril in izrazil upanje, da bodo ti zvezki dosegli čim več ljudi, tudi otroke, saj je treba vsrkati regionalno identiteto že v zgodnjih letih. Zaprosil je še turistične ponudnike, naj publikacijo vključijo v svojo paleto storitev.

Predsednik Registra porabskih vrednot Karel Holec govori o projektu

Posamezne pravljice v zvezku predstavljajo porabske vasi z namenom, da bi ljudje spoznali to regijo in dobili voljo, da bi prišli k nam.

Publikacijo je predstavil avtor *Gál Körmendy* s strani Zahodno-panonske neprofitne družbe za prostorske in gospodarsko-razvojne storitve d. o. o. Od njega smo najprej slišali odlomek iz prvega poglavja, nato pa nam je zaupal, da ni bila enostavna naloga, da bi napisal današnjo, moderno pravljico, ki predstavlja vsa naselja v Porabju in v kateri naj bi se po možnosti pojavile tudi posamezne vrednote. Razvita inovativna turistična pot na interaktiven in igriv način predstavlja naselja v Porabju. Namen je bil, da se otroci in starši lahko skupaj igrajo. Pri različnih točkah obiskovalce čakajo tudi naloge, ki jih morajo rešiti. Tako lahko nadaljujejo pot v naslednjo vas in s tem napravijo krog po Porabju. Po uspešno opravljeni poti lahko obiskovalci pošljejo zbrane ključne besede na elektronski naslov Muraba EZTS in v spomin prejmejo potrdilo.

Za predstavitev publikacije je bilo precejšnje zanimanje

Ilustracije za pravljice je pripravila monoštrska profesorica *Eva Salfai.* Publikacija je izšla v 1500 izvodih v madžarskem jeziku. Lahko pa se tudi obiskovalci iz Slovenije podajo na pustolovski izlet, kajti zvezki so bili prevedeni tudi v slovenski jezik. Pri izidu slovenske verzije zvezka v 500 izvodih je posredovala generalna konzulka RS v Monoštru *Metka Lajnšček.*

Publikacije boste našli pri posameznih turističnih ponudnikih v Monoštru in tudi v porabskih vaseh.

Nikoletta Vajda-Nagy

Pod Srebrnim brejgom ...

... turizem znauva na velke cvete. Od toga nam numere pripovejdajo. Koronavirus je v zadnji dvej lejtaj svoje napravo. Od slüža v turizmi se v milijardaj zgučavamo, v dvej lejtaj betega so vse tau samo senje bile. Se je pa pri vsejm vküper neka obrnaulo; maurdje več nej najbole naprej valaun, kak je tau inda bilau. Turisti, domanji tö, vse več pa vse bole v plamine ojdijo, tam si tejlo pa düšo spočinejo, ka znauva se v delo nutvržejo. Vse več je tak zvanoga aktivnoga turizma. Tisti pasiven turizem, ka se na sunci leži pa malo v maurdje skauči, je zvekšoga premino. Modernomi človeki se v dnevaj za počivanje tö mora neka goditi. Slovenija zato zavolé takšnoga ma, kama takšnoga turista leko pozové, njemi tau da, ka iške. Vse več lidi raj tö skrak kakšne reke dopust prežive, kak pa bi biu na maurdji skur v konzervo nutzaprejti. Te »nauvi« turizem je tak vse bole popularen grato. Po nekšni raučunaj aj bi pomalek turizem na maurdji zgrabo.

Slovenci radi vsefele dojzgrabijo. Od koga pripovejdamo? Od takši pa ovakši rekordov, steri so pod Srebrnim brejgom že eden čas trno popularni gratali. Najbole pri gestiji se radi rekordi postavlajo. Že smo leko najdukšo klobaso mortadelo na svejti vidli. Največ na svejti se je nagnauk bujte repe sküjalo. 1801 kg bograča je že tö v Guinnessovo knjigo rekordov prišlo. Slovenci so tö najbole žemeten krüj spekli. Kak se čüje, nauvi rekord se leko čaka, 66 mejterov dugi rejtaš de se delo pa peko. Od kejc Slovencom ta vola, ka trbej neka najvekšoga naprajti? Pa tau ranč v gestiji, za steroga vejmo, ka ga poštüvati trbej. Od toga bi nam gvüšno psihologija leko kaj več povedala. Zato, ka eške neka drugo je trno popularno gratalo, tekme v küjanji. Začnilo se je eške v pokojnoj Jugoslaviji, gda je v Murski Soboti prva Bogračijada bila. Ja, dobro ste tapreštели, nej olimpijada, od Bogračijade pripovejdamo. Na njoj aj bi se vidlo, sto ali stera ekipa najbaukši bograč sküja. Po tejm je vse samo naprej šlau, gratale so Dödolijada, Paprikašijada, Župijada ... Sto vej, kelko tej -ijad bi se eške leko najšlo. Eni nemajo -ijade, ovak se zovejo, majo Bogračfest, Tekmo v küjanji kapüste, Tekmo za najbaukšo gibanico, Tekmo v praženji krumčov pa tak tadale pa tak naprej. Na vsej se mora vedeti, stoj na tisti den nekšo gesti najbaukše sküja. Mi pa vejmo, kak vsikši gezik ovakši gé, enomi se neka bole povidi, drugomi sploj nej. Depa epidemija v küjanji, v tejm, sto de najbaukši, steri kaj najvejkšoga sküja, tadale dé. Nikšna baja pa nej vse bole draga mela, oli, masau, tau nede dojstavilo. Pa tau eške sploj nej vse, lidge plačajo za tau, ka leko küjajo. Potejm pa se čemerijo, gda prvi ne gratajo. Na velke pripovejdajo, kak njigvo gesti je daleč najbaukše, tisto prvo gesti pa sploj nika nej vrejdo bilau. Ja, pri atletiki se vej, steri najbole brž beži, tisti je prvi gé. Steri najbole visko skauči, zlato dobi. Depa stero gesti je najbaukše sküjano ... Na, aj küjajo pa srečni ostanejo. Kak so srečni slovenski gasilci na svoji olimpijadi v Celji bili. V vsej kategorijaj so 5x prvi gratali. Tau nej mala stvar, če vejmo, ka v Celji se je 2600 gasilcov iz 20 rosagov vküper najšlo.

Naš Srebrni brejg je znauva veseli pa trno dobre vole v nauvi den stano. Tau pa samo zatoga volo, ka v gnešnjom pisanji ene rejči od politike nej najšo. Že si na velke brodi, kak bi se brezi nje tö dalo živeti.

Miki Roš

Ženske ranč tak majo pravico vračiti

Što je bila *Vilma Hugonnai?* V njenom cajti so moški dosta napravili za tau, ka bi na tau pitanje samo žmetno leko valas dali, vej so pa bili prauti toma, ka bi se vogrske ženske dale včile na visiki šaulaj. Vilma – štero poznamo kak prvo madžarsko padarkinjo in je mrla djenau pred stau lejtami – pa je vödržala pri svoji cilaj, štere je dosegnila tö.

Kisnejša doktorca se je leta 1847 naraudila v vesi Nagytétény pauleg Budimpešte kak peto dejte v ednoj grofovskoj držini. Že trnok rano je čütila pomanjkanje lübezni, vej je pa bila njena mati betežnica na plučaj in zavolo toga svoje mlajše samo en par minutov na den leko vidla. V mlašeči lejtaj je Vilmo včiu domanji škonik in je sploj rada štela knige. Kisnej je štiri lejta ojdla v edno deklinsko šaulo, gde je spoznala grčko pa latinsko rejč tö.

V osemnajsetom leti se je oženila z zemliškim gospaudom *Györgyom Szilassynom,* šteri je biu dvajsti lejt starejši od nje, mela sta tri detete. Njeni mauž se je nej brigo za dühovna pitanja, zatok se je Vilma dostakrat osamleno počütila. Z držinske knižnice je nej ženske romane vödjemala, liki je najraj štela knige o biologiji. Če rejsan je bilau za njau spravlanje z mlajšami na prvom mesti, je donk želejla gratati doktorca. Kak žena zemliškoga gospauda je dostakrat gorpoiskala svoje lapce in pavre, če pa je najšla betežnika, ma je dala prvo pomauč tačas, ka je nej prišo doktor.

V edni novinaj je mlada Vilma preštejla, ka se na padarskoj univerzi v švajcarskom Zürichi leko včijo tihinci in ženske tö. Za tau je nücala dopüščenje svojoga moža, šteri gi je tau dau tö. Peneze za včenjé pa nej, zatok je mogla ženska odati svoje lančece in aringline. Té je dobila od oče svojoga moža, gda ga je vözvračila s koz (himlő). Istina, ka je po tistom njeni sin tö daubo té beteg in pri starosti trej kednauv mrau.

Med včenjaum v Zürichi je živejla trnok srmački, več mejsecov je samo sad gejla. (Ništerni pravijo, ka je prej samo želejla vösprobati vegetarijanski žitek.) Svojo doktorsko disertacijo je obranila februara 1879 in tak gratala vönavčena padarkinja. Oprvim je delala v Švajci na kliniki univerze, te pa eške leto dni v edni privatni špitalaj. Leko bi ostala, de je pa stejla vračiti na Vogrskom, kama se je povrnaula na začetki leta 1880. Zaman pa je edno leto kisnej napravila potrejbno madžarsko maturo in prosila, aj gi pripoznajo diplomo, je tau minister za cerkvena in šaulska pitanja *Ágoston Trefort* nej dopüsto. Istina, ka se je tak odlaučo po velanom zakoni, po šterom se prej ženske na Vogrskom ne smejo šaulati.

Vilmi Hugonnai je nej ostalo drügo, napravila je vižgo za veške babe in začnila opravlati tau slüžbo. Njeni zakon s prvim možaum je na nikoj prišo, razpitala sta se v njenom 42. leti. Padarkinja brezi diplome

Prva madžarska padarkinja Vilma Hugonnai (1847-1922)

je mogla pomagati betežnikom, ka bi leko gordržala svojo držino. Tistoga ipa je vödala pisanje »Ženske v slüžbaj«, v šterom je terdjala šaulsko reformo. Cuj je bila pri vsakšoj organizaciji, štera se je trüdila za enakopravnost žensek.

Vilma Hugonnai se je dosta trüdila za tau, ka bi se leko na Vogrskom ženske tö vönavčile za doktorce

Leta 1887 se je znauvič omaužila, tau pa z univerzitetnim profesorom kemije *Vincenom Warthanom.* Un go je proso, aj več ne dela kak veška baba, liki aj se raj spravla s teoretičnimi pitanjami. Vilma se je dale trüdila, ka bi pripoznali njeno padarsko diplomo, na tau je že gledala kak na problem vsej žensek v rosagi. Končno je leta 1895 cesar in krau *Franc Jožef* vödau rendelüvanje, ka se na madžarske padarske, patejkarske in filozofske fakultete prej leko nutspišejo ženske tö.

Prvi človek v Monarhiji je leta 1897 dopüsto, ka so po več kak dvajsti lejtaj donk pripoznali diplomo Vilme Hugonnai. Za prvo in edino doktorco so go zglasili v Budimpešti, v stolicaj pa so že sejdle prve nauve študentke. Po tistom je že leko oprla privatno prakso, v prvom redej se je spravlala s srmačkimi betežnicami. Njeni mauž Vince je eške kesnau večer sprevajo svojo trnok poštüvano ženo, štera je pacientom dostakrat vrastvo tö sama plačala.

Že za en malo je Vilma Hugonnai prišla v konflikt s parlamentarnim poslancom *Samunom Papom,* šteroma se je nej vidlo, ka se ženske včijo. Zavolo toga je padarkinja vödala pisanje »Ženско gibanje na Vogrskom«, v šteroj razméno vöpovej, kakšo mesto morejo meti ženske pri deli z betežnikami ali indrik v zdravstvi. Kisnej je z nemškoga dojobrnaula knigo »Ženska kak domanja padarkinja« prve avstrijske doktorce *Anne Fischer-Dückelmann* in s tejm pokazala na pomen zdravstvenoga včenjá med lüstvom.

Vilmo Hugonnai je dosta vse brigalo: kak trbej deco gorzraniti, kak moremo skrb meti na zdravdje mlajšov in žensek, kak leko dobijo ženske slüžbe po fabrikaj ali kak trbej ženske vözošaulati. Pomagala je pri opéranji deklinski gimnazij, v Državnom drüštvi za žensko včenjé je šest lejt šenki včila delo z betežnikami, razmila pa se je na küžne betege tö. Vsakšoma pa je nej mogla pomagati: leta 1908 sta gi v gnakom leti mrla edna či in libleni mauž.

V svojom 67. leti, v augustuši 1914 je končala šaulo za sodačke padarkinje in za edno leto že dobila medaljo od sodačije. Tau je nej čüda, vej je pa prva svetovna bojna pokazala, kak fejst potrejbne so ženske v špitalaj. Delo Vilme Hugonnai je bilau pelda za več stau sester Redečoga križa in tisti 84 doktorc, štere so se na vogrskoj padarskoj univerzi vönavčile med bojnov.

25. marciuša 1922 je prva madžarska padarkinja mrla od infarkta, gnes je pokopana v Narodnom panteoni na cintori Fiumei v Budimpešti. Od leta 2010 univerza SOTE vogrskim doktorcam prejkdava »Priznanja Vilme Hugonnai« in s tejm pokaže, ka brezi žensek nej inda, nej gnes ne more biti pravoga zdravstva.

-dm-
ilustracija:
Szilveszter Bartkó

PREKMURJE

Občina Grad je slavila

Občina Grad je ob svojom 22. občinskom svetki glavno slavje pripravila v Kovačevcih. Zbrane je pozdravila in nagučala županja Cvetka Ficko, slavnostni guč pa je meu Aleksander Jevšek, minister za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Ob tej priliki so podelili tüdi občinske plakete, priznanja in nagrade.

Županja Cvetka Ficko je v svojom guči spaumnila, ka se je glij z ustanovitvijo menših občin, takša je tüdi njihova, začno razvoj tüdi v tistih krajih, steri so bole kraj od centra. Povedala je ške, ka je letošnji proračun takši, ka de dosta penez šlo za obnovo poštij, pauleg toga je občina pristopila tüdi k izdelavi projektne dokumentacije za izgradnjo prizidka vrtca pri grački osnovni šauli. Slavnostni govornik, minister Aleksander Jevšek, pa je izpostavo pomen nücanja evropskih penez, stera dosta pomagajo tüdi pri razvoji prekmurskih krajov. Občina Grad je v zadnjom cajti počrpala 2,3 milijona evrov evropskih penez, stere so ponücali za osnovno šaulo in turistične produkte, večinoma za grački grad in Vulkanijo. »V prihodnjom obdobji mo velki poudarek dali ške digitalizaciji Slovenije, vej pa je tau trnok fontoško pri enakovrednom razvoji tüdi bole oddaljenih krajov, steri so ob granici,« je ške povedo Jevšek.

Na slovesnosti so podelili tüdi štiri občinske plakete in dve priznanji. Plakete Občine Grad so daubili Marija Štesl iz Tropovec, Milan Špilak od Grada, Franc Dervarič iz Kovačevec in Gregor Mihalič iz Kruplivnika. Priznanji občine sta šle v roke Jožefa Volfa iz Vidonec in Jožefa Knapa iz Dolnjih Slaveč, zahvalo pa je dobila Štefka Bohar iz Kruplivnika. Nagradili so tüdi uspešne športnike Nina Celca, Reneja Fujsa in Roka Cöra, uspešne osnovnošolce in srednješolce pa ške mamice in njihovo deco, rojeno v preminaučom leti.

Silva Eöry

Zoran Vidic je pripovejdo o soboškom gradi in krčmaj

DOBRAI SE JE VTAUPO V LEDAVI

Na sprtoletje smo pisali o Zorani Vidici, prekmurskom Zasavci, in smo te obečali, ka mo ške neka napisali o zgodovini Murske Sobote, vej pa je tau stvar, s stero se on, pauleg zberanja starih razglednic pa ribičije, tüdi dosta spravla.

Ka se tiče zgodovine soboškoga grada, je za Vidica najbole zanimivi tisti cajt, gda je biu grad v lasti Szapáryjov, vej pa je ta vogrska plemiška držina (nemesi család) mela grad v lasti skor 250 let. Začnilo se je tak, ka je ob konci 17. stoletja Péter Szapáry küpo varaš Murska Sobota z gradom vred, vküper ške s 40. okoliškimi kraji. Njegvi potomci so meli viske državniške, politične in akademske funkcije. Najmlajši sin Janoš je biu trnok izobraženi, vönavčeni človek. Spravlo se je z literaturo, z znanostjo in verskimi pitanji. On se je oženo z grofico Anno Marijo Erdődy in v zakoni sta se jima rodila dva sina, Pál, steri se je nej oženo, pa Jožef, steri je meu z dvema ženama vsevküper 12 dece. Njegov sin Antal je biu tisti, steri se je v lejtaj 1848 in 1849 boriu na strani vogrskih revolucionarov, po avstrijsko-ogrski pogodbi pa je biu leta 1867 med organizatori kronanja Franca Jožefa za ogrskoga krala. *»Soboški grad je erbo njegov sin Geza, steri je biu bole malo v Soboti, vej pa je biu deset let guverner (kormányzó) gnesden rovaškoga varaša Reka (Fiume). Biu je fejst eričen človek, vej pa je en cajt biu tüdi član vlade v Budimpešti,«* je raztolmačo Zoran Vidic in ške cujdau, ka je v tistom cajti v soboškon gradi bilau trnok dosta bogastva, od kejpov, pohištva do drüge opreme: *»Leko povem, ka je biu tau na ozemlji gnešnje Slovenije eden najbole bogato opremljenih gradov. Večina te opreme je nej ohranjene, vej pa so po bankroti, do steroga je prišlo na začetki trestih let preminaučoga stoletja, tau bogato opremo vküper z grajsko zidino odali na dražbi. Ovak naj ške povem, ka je bila Gezova žena, Maria Jusztina Győry, stera je bila Budimpeštanka, fejst prilüblena pri Sobočancaj, vej pa je ona malo več cajta preživela tü kak drügi člani držine.«* Starejši Gezov sin Ladislav (1864-1939) je biu zadnji od Szapáryjov lastnik grada v Murski Soboti. Biu je doktor prava, med leti 1896 in 1903 guverner Reke, med 1922 in 1924 pa veleposlanik Madžarske v Londoni. On, ške bole pa njegov mlajši brat Pavel, steri je tüdi biu guverner Reke (1905–1906), sta rejsan živela na velkoj nogej in sta bila fejst zapravljiviva in sta bila kriviva za bankrot.

Zoran Vidic (Kejp: Silva Eöry)

Zoran Vidic je dosta zanimivoga o zgodovini najšo v novinaj, stere so vödavali na ozemlji Prekmurja. Med njimi so tüdi novine Muraszombat és Vidéke, v sterih je dosta zanimivoga pisalo tüdi o soboškij krčmaj in restavracijaj: *»Najbole me je zanimalo obdobje od konca 19. stoletja do konca drüge svetovne bojne. V tom cajti je mela Sobota štirinajst vekših oziroma bole fontoških krčem. Najbole erična, nej pa tüdi najstarejša, je bila predhodnica gnešnje Zvezde. Po katastrskih podatkih iz leta 1860 je bila prvotna zidina na tom mesti v lasti (tulajdona) grofa Antala Szapáryja. V 70. letih 19. stoletja jo je küpo Rudolf Most. V novinaj Muraszombat és Vidéke se prvo paut o njoj piše v leti 1885, in sicer v vogrskon geziki kak Most-féle vendéglő, v prekmurščini pa kak Velka oštarija.«* Leta 1895 je v Mursko Soboto iz avstrijske Dobre prišo mesar Janoš Dobrai, steri je küpo zidini pauleg Mostove krčme. V enoj je vrejdvzeu mesnico, v drügoj pa je napravo stanovanja za sebe in za svoje delavce. *»Zidino, v steroj je bila krčma, je küpo leta 1896 in jo sledkar dau podrejti, pa je v lejtaj 1908 in 1909 zazido nauvo zidino, v steroj so bile mesnica, hotel in restavracija pa ške krčma. Zanimivo je, ka je ta zidina v tistom cajti, gda je on biu njeni lastnik, nej bila na odajo, čiglij so tisti, steri so krčmo vzeli v arendo, tau steli,«* je ške povedo sogovornik in raztolmačo, ka je biu tau glavni razlog, ka so se arendaši dostakrat menjavali. Dobrai je namreč v Soboti sam vodo mesnico, za krčmarski tau pa je prva skrbela njegva prva žena Amalija, rojena Kirnbauer, stera je leta 1910 mrla, v 39. leti starosti. Dobrai je krčmo prva vodo sam, kavarno pa je po ženini smrti dau v arendo Marki Keményiji. Po tistom ka se je Dobrai pa oženo, in tau z Vilmo Sapač iz Černelavec, stera je bila 30 let mlajša od njega, je od Keményija kavarno prejkvzeu njegov zet Geza Legenstein, po tistom pa Franc Sočič, steri je sledkar na novi lokaciji vodo znano Sočičovo kavarno: *»Leta 1929 je krčmo in restavracijo prejkvzeu Alojz Faflik, steri je leta 1936 küpo zidino stare hranilnice na glavnoj, gnesden Slovenski vilici, in v njoj napravo erično Faflikovo kavarno. Leto 1931 pa je bilau usodno za Janoša Dobraija. S kočijo je biu na pauti v Mlajtince, gé je meu posestvo. Konji, steri so vlekli kočijo so se pri prehodi prejk reke Ledave prestrašili in poskočili. Dobrai je spadno v vodau in se je vtaupo.«*

Nekdešnja Faflikova kavarna (osebni arhiv Zorana Vidica)

Iz tistih cajtov je ške ena zanimivost. V obdobji po prvi svetovni bojni je bilou dosta lumparije. Dosta se je piu alkohol, zatau so birovije posameznikom celou prepovedale, ka bi leko staupili v krčmo. *»Krčmari so leko daubili štraf, če so takšim lidam dopistili, ka so staupili v njihovo krčmo,«* je ške povedo Zoran Vidic in cujdau, ka so bili skor vsi krčmari v tistom cajti tüdi mesari.

(Kejp na 1. strani: Tak je inda svejta vövido soboški grad na razglednici, osebni arhiv Zorana Vidica)

Silva Eöry

Razstava in knjiga o zgodovini kolesarstva in koles

Kolesarstvo v Prekmurju 1880-1945

V avli lendavskega kulturnega centra je Društvo zbirateljev Pomurja Lindva pripravilo razstavo z naslovom Kolesarstvo v Prekmurju 1880-1945. O tej temi in z enakim naslovom so izdali tudi knjigo.

V preddverju lendavske gledališke in koncertne dvorane bo razstava na ogled do 5. septembra

Stara kolesa in drugi predmeti na razstavi, ki bo na ogled do 5. septembra, so iz zbirke treh zbirateljev, članov Društva zbirateljev Pomurja Lindva. To so Marjan Cojhter, Jože Cigan in Jozsef Mursics. Razstavo sta predstavila Marjan Cojhter in predsednik Društva zbirateljev Pomurje Lindva Franc Koren. Pri organizaciji razstave sta sodelovala še Zavod za turizem in razvoj Lendava in Občina Lendava. Marjan Cojhter je povedal, da so kolesa in drugi predmeti na razstavi iz Lendave in okolice, nekaj pa tudi iz Madžarske. Lastnik dveh koles iz leta 1920 je bil nekdanji serviser koles v Lendavi. Lastniki koles so morali imeti izkaznico, ki so jim jo vsako leto potrdili, ter registrsko tablico na kolesu.

Podžupan, ki opravlja funkcijo župana Občine Lendava, Ivan Koncut je povedal, da je Lendava že dolgo kolesarsko mesto, v zadnjih desetletjih pa je v mestu spet vse več ljudi, ki se radi podajo na pot s kolesi. Sedaj gradijo kolesarsko stezo od Dolge vasi do Lendave in Trimlinov, ki bo kolesarjem ponujala res lep razgled po mestu in okolici. Predlagal je, da bi stezo poimenovali po Lendavčanu Karlu Pojbiču, ki se je leta 1936 peljal s kolesom iz Lendave v Berlin na olimpijske igre.

Razstavo in zgodovino kolesarstva v Prekmurju sta predstavila Marjan Cojhter (levo) in Franc Koren

Franc Koren, ki je avtor besedil v knjigi, je povedal, da Prekmurje na področju kolesarstva v okviru avstro-ogrskega cesarstva ni v ničemer zaostajalo za ostalimi, industrijsko bolj razvitimi območji. Že v devetnajstem stoletju so bile organizirane kolesarske dirke z nagradami, v Murski Soboti in Lendavi so ustanovili kolesarska društva, organizirali so kolesarske izlete in piknike. Kolesa so bila zelo pomembna tudi za obrtnike in trgovce, ki so s tovornimi trikolesniki hitreje in ceneje prevažali blago tako do dobaviteljev kot do kupcev. Začetki segajo v leto 1880, ko so se v Prekmurju pojavila prva kolesa, predvsem pri premožnejših ljudeh. Ti se niso mogli upreti adrenalinu med poganjanjem pedalov na vrhu meter in pol visokega prednjega kolesa. Ob koncu 19. stoletja si ga je redko kdo lahko privoščil. Veljalo je za luksuz, vendar ne za dolgo. Razvoj in inovacije na področju kolesarstva ter vse večja dostopnost koles, tudi cenovna (krediti bank), so že na začetku 20. stoletja pripeljali kolo v marsikateri dom.

Besedilo in fotografiji: Jože Gabor

ŠTIRIDESET LEJT PRI PEVSKOM ZBORI AVGUST PAVEL

Člani Pevskoga zbora A. Pavel vsako leto eden piknik mamo, ka malo vküper pridemo tak brez brige, nej kak cejlo leto, ka samo na vaje odimo pa na nastope brigo mamo. Vsako leto si zgučimo eden den pa mesto, na šterom se vküp dobimo. Pa te malo eške demo, pa kaj poglednemo, ka je dosta takšoga, ka je v toj krajini lejpoga, pa bole na redko tam odimo.

Magda Zrim s predsednikom in zborovodjo zbora Lacinom Bajzekom in Cirilom Kozarom

Letos smo piknik meli na Janezovom brejgi. Tam je doma naša nova članica zbora Anna Szantó, pa nas je ta pozvala. Ona je Madžarka, de se pa tau pri spejvanji sploj ne pozna, zato ka se una sploj hitro navči tisto, ka spejvamo, leko povejmo, ka včasih prva kak eni, ka že duže spevajo pri zbori. Oba z možom sta nas lepo sprijala. Veseli smo bili, ka je bila med nami Magda Zrim. Una je fejst betežna bila, depa vala Baugi, je zdaj že tak dobro, ka je leko pá prišla med nas. Una je že pred 40. leti cuj k zbori staupila, zato smo njej čestitali, ji dali eden dar, pa njej želeli, ka bi pa leko z nami spejvala. Vesela je bila, ka je leko pa bila med nami, pa tak mislim, ka go je tau gordržalo, da je leko premagala vse nevole, štere so jo skozi bolezen doletele.

Draga Magda, želejmo ti še dosta zdravja pa veseli lejt med nami!

(Kejp na 1. strani: Zbor se je zavalo Magdi, ka je 40 lejt vözdržala.)

Ciril Kozar

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Menje djabok baude

V Železni županiji pa v Porabji je vsigdar dosta djabok bilau kak pri ramaj tak v sadovnjakaj. Sprvoga so bola samo travniški sadovnjaki bili, sledkar pa vsigdar več intenzivni sadovnjakov so posadili pa tak pauvali djaboke. Kak so starci pripovejdali, gnauksvejta je telko djabok bilau pri nas po vasaj, ka so je s kaulami vozili v Varaš na odajo. Tau so vse tiste stare fajte bile, stere so se dobro vcujzele k našomi vrejmeni. Najbola se je tak vidlo, ka so dosta bola sledkar cvele kak zdaj te nauve fajte. Tau je zato bilau dobro, ka etak so nej tak naletja zmrznile, te so cvele, gda je več nej bilau mraza. Ovak so tö dosta bola trplive bile, nej je trbelo šprickati pa süčo so tö dosta bola trpale kak gnesden. Zato ka tau drejvdje je na visiko zraslo, korenine so pa globko v zemlej bile, gde je vsigdar bila vlaga. Nej tak te nauve sorte, stere kak eden talejr majo korenje, samo malo več kak deset centimetrov pod zemlauv. Zavolo toga, ka so te nauve djablane že fejst aklave, če je süča ali sprtolejt mraz, te komaj majo djabok. Tak je tau bilau letos v Železni županiji, zavolo mraza, za volo süče pa za toče volo ena tretjina menje djabok baude. Depa so taša mejsta tö, gde še telko nedo mogli pripauvati. Pa tau ranč letos, gda bi najbole nücali djaboke kak za djesti, za kompot, za palinko, tak za marmelado. Zato ka so se zavolo bojne cejne fejst zdignile, če malo sadja baude, te še bole drago baude vse. Sadje pa trbej, nüca ga človeško tejlo nej samo zato, ka dober žmaj ma, liki zato tö, ka je fejst zdravo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Policisti so ravnali nestrokovno

Slovensko ministrstvo za notranje zadeve je ugotovilo, da so policisti med obvladovanjem protestov v letih 2020 in 2021 v štirih primerih ravnali nestrokovno in nesorazmerno posegali v človekove pravice. Ministrstvo je v minulih dveh letih prejelo 25 pisanj, od tega jih je 19 ustrezalo definiciji pritožbe zoper delo policije. Zaradi hujših očitkov posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine je bilo osem pritožb obravnavanih neposredno pred senatom, od tega so bile utemeljene štiri pritožbe. Glede protesta 5. oktobra 2021 je pritožnica policistom očitala, da jo je na poti domov zajel oblak dima, zaradi česar se je pričela dušiti. Na pomoč je poklicala številko 113 in se skušala prebiti do doma, vendar so ji pot prekrižali policisti, jo omejevali, preusmerjali in »zaplinjali«. Naslednji dan se ji je zdravstveno stanje poslabšalo, zato je morala na bolniško. Senat je odločil, da policisti v tem primeru niso v popolnosti spoštovali splošnega ustavnega načela sorazmernosti. Glede protesta 21. maja 2021 je pritožnica policistom očitala, da so neupravičeno ugotavljali njeno identiteto in z njo grobo ravnali. Senat je ugotovil, da pogoji za ugotavljanje identitete niso bili izpolnjeni niti niso bili izpolnjeni pogoji za uporabo telesne sile. Na protestu 15. septembra 2021 se je mladoletni pritožnik s svojim dekletom in prijateljem vračal proti domu, ko so ga v centru Ljubljane ustavili policisti. Senat je iz pridobljenih video posnetkov ugotovil, da opis postopka, naveden v dokumentih policije, še najmanj ustreza dejanskemu stanju. Uporaba telesne sile zoper pritožnika ni bila utemeljena niti ni bila sorazmerna odreditev pridržanja. Pritožnica je zaradi dogodka na protestu 27. decembra 2021 policistom očitala, da so ji povzročili telesne poškodbe in jo ob tem sramotno ponižali. Izjave in video posnetki so senat prepričali, da navedbe v uradnem zaznamku ne držijo.

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

MESEC AVGUST- ČAS ZA POTAKNJENCE

Tisti, ki imajo zelene prste. Tako pravimo ljubiteljem rastlinja, ki jim vse, kar posadijo ali potaknejo v zemljo, raste. Mesec avgust in tudi september sta primerna za takšno opravilo. Posebno mesec avgust je tisti, ki nas kar vabi, da bi razmnoževali. Tiste rastline, ki smo si jih med letom ogledali ali še zdaj ogledujemo, ki so nam posebno všeč. Vročina počasi zmanjšuje, prav tako rast, zato poiščemo primerne dele rastlin, bodisi vzamemo iz stebelnega dela ali vršičkov.

Razmnoževanja s potaknjenci se lotimo iz različnih razlogov. Ker rastline hitro rastejo, jih moramo obrezati, jih pomlajujemo, da ne izgubijo lepe oblike. Tako dobimo veliko poganjkov, ki jih lahko uporabimo za razmnoževanje. Včasih se razmnoževanja rastlin lotimo samo zato, da rastline podarimo prijateljem.

September je čas, ko opravimo zadnjo rez pri sivki, odrezane vršičke pa porabimo za potaknjence

PRIPRAVA SUBSTRATA, IZBIRA LONČKOV IN PLATOJEV

Najprej je treba pripraviti substrat, v katerega bomo pozneje potikali potaknjence. Pri lesnatih potaknjencih (brin, oleander, pacipresa, hortenzija ...) substrat pripravimo tako, da zmešamo en del kremenčevega peska in en del šote. Pri zelenih potaknjencih (verbena, pelargonija, fuksija, dipladenija ...) pa mešamo tretjino šote in tretjino univerzalne vrtne zemlje. Potaknjencev nikoli ne potikamo samo v substrate, ki so namenjeni sajenju rastlin, saj ti vsebujejo preveč hranilnih snovi. Za uspešno ukoreninjenje je najbolje, da s substratom za potaknjence napolnimo setvene platoje, ki smo jih v letošnjem letu verjetno že uporabili za različne sejance. Lahko pa uporabimo plastične, glinene ali šotne lončke. Pri izbiri lončkov je treba paziti le na to, da ne izbiramo prevelikih in preglobokih, saj za dobro ukoreninjenje niso najbolj primerni. Po končanem delu lončke kot tudi setvene platoje postavimo v senčen prostor in skrbimo za redno rosenje, s katerim vzdržujemo visoko relativno vlago. Potaknjencev ne zalivamo, SAMO ROSIMO.

Nadvse priljubljene hortenzije razmnožujemo tako, da odstranimo najprej cvet in nekoliko skrajšamo vrh poganjka in prikrajšamo listje

Z dopusta prineseni rožmarin uporabimo za potaknjence

PRIPRAVA POTAKNJENCEV

Najugodnejši čas za pripravo potaknjencev je avgust in september. Z vrtnarskimi škarjami narežemo primerne poganjke. Pri izbiri le-teh odbiramo enoletne poganjke. To so tisti poganjki, ki so zrasli v tekočem letu, zeleni ali delno oleseneli.

Ljubitelji rastlinja najpogosteje pripravljajo potaknjence balkonskih rastlin. Pri pripravi zelenih potaknjencev moramo ohraniti dva do tri kolenca. Pod spodnjim kolencem naredimo z ostrim nožem raven gladek rez. Zaradi izhlapevanja in posledično izgube vode je pri vseh potaknjencih dobro odstraniti odvečne liste, druge pa prikrajšati. Pri razmnoževanju s potaknjenci je treba spodbuditi razvoj korenin. Priporočljivo je, da uporabimo rhizopon, to je hormon, ki pospešuje razvoj korenin. Največkrat se zgodi, da ljubitelji rastlinja uspešno pripravijo potaknjence, vendar pretiravajo z zalivanjem. Ko se potaknjenci ukoreninijo, jih čimprej posamično presadimo v lončke.

MORDA NISTE VEDELI ...

Če želimo, da se potaknjenci hitro ukoreninijo, ni dovolj le dodatek hormona za ukoreninjenje, temveč moramo zemljo ob potaknjencih tudi dobro potlačiti s prsti.

Besedilo: Olga Varga
Fotografije: osebni arhiv in svetovni splet

VESELO GLASBENO RAJANJE POD LIPO

Violinistka in violončelistka *Lidija Grkman* in *Špela Kermelj Kuzman,* obe z *Glasbene šole Ljubljana Vič-Rudnik,* sta v samozaložbi (2021) izdali tri obsežne notne zbirke *Veselo glasbeno rajanje pod lipo I.-III. /1. Letni zmajčkov ples.* Za učbenike za pouk komorne igre (godal) od 5. razreda glasbene šole dalje velja moto vseh treh zvezkov: *Muziciranje v skupini med prijatelji je največja sreča in dar, edinstveno doživljanje, neprimerljivo z drugimi dejavnostmi.* Izvirne (slovenske) ljudske pesmi sta avtorici našli na Koroškem, Notranjskem, Dolenjskem in Štajerskem (1. del), na Gorenjskem, *v Prekmurju* in *Porabju* (2. del) in na delu Primorske z zamejstvom in v Beli krajini (3. del). Gre zagotovo na področju godal za novost, četudi obstaja tako v svetu kot pri nas že nekaj takih poskusov. Tukaj sta zagotovo na prvem mestu oba odlična Madžara, etnomuzikologa in skladatelja Béla Bartók in Zoltán Kodály, Romuni idr., pri nas pa edinstveni Igor Dekleva, seveda na klavirskem področju.

S sosednje Koroške lahko prisluhnemo (I. del) *Prvemu reju, Ovsetnemu štajerišu, Špacirvalcerju in Cvajšritu;* z Notranjske je to *Špicpolka;* z Dolenjske: *Gredo Abrahama, Izidor ovčice pasel, Kmečki valček* in *Pokšotiš;* s Štajerske: *Mazurka,* še en *Cvajšrit, Zibenšrit,* še ena *Mazurka, Galop polka* in *Rašpla.* Marsikaj sta obe avtorici (v partiturah) tudi pokomentirali, tem petnajstim pesmim (za godala) pa dodali še parte violin (I., II. in III.), violončel (I., II. in III.), kontrabasa in za enake (godalne) inštrumente (razen kontrabasa) še njihove solo-parte. Alternativno in iz povsem praktičnega vidika so dodane še opombe k zasedbam (določenih) inštrumentov: ad libitum/izpustiti; kar vse je seveda bolj pedagoški kot pa umetniški prijem. Za ta del sta avtorici uporabili izvirno literaturo, ki jo je za področje slovenske ljudske pesmi in plesa podpisal Mirko Ramovš. Tako lahko ugotovimo, da gre temu naboru prvih 15 pesmi več kot verjeti: tako teoriji kot praksi.

Drugi del za področji Gorenjske in Prekmurja s Porabjem je izenačen (16-30; 7 + 8 = 15) število odbranih in uvrščenih (ljudskih) napevov: z Gorenjske prihajajo: *Ples z metlo, Potrkana, Šuštarska, Štajeriš, Mrzolin,* še en *Štajeriš* in *Krajepolka;* s Prekmurja in Porabja pa so uvrščene in upoštevane ter prirejene za povsem določeno težavnostno stopnjo še naslednje (ljudske) pesmi: *Drmač, An,cvaj,draj, Točak, Tkalečka, Šamarjanka, Sotiš* in *Čardaš.* Tudi v tem primeru gre za povsem enako obravnavo, ki izhaja iz povsem referenčnih didaktičnih in metodoloških prijemov avtoric. Njuna povsem jasna teorija in odlična praktična izkustva zagotavljajo, da je omenjena obravnava in predstavitev komorne glasbe na tej ravni in stopnji povsem relevantna. Tudi ostali prijemi in kontinuiteta obravnavanih gradiv so enaki kot v I. zvezku. Izbor (slovenske) ljudske glasbe iz opusa že omenjenega in upoštevanega M. Ramovša pa tudi.

V III. delu sta na vrsti še dve podobni izvirni in zanimivi pokrajini: Primorska in Bela krajina. Naslednjih 15 pesmi pokaže, da je prvi pokrajini namenjenih 11 pesmi in priredb za godala, drugi pa še 4 (skupaj torej 15 del, partitur in partov). Primorska z zamejstvom je predstavljena z naslovi: *Sto ljudi, Mazurka, Dopaši* (2-krat), *Istrska mafrina, Oberštajer, Potresavka, Sklava, Rezijanska* in *Rezijanski ples* (2- krat); iz Bele krajine pa: *Lepa Anka, Črnomaljsko kolo, Metliško kolo* in *Tribučko kolo.*

Ilustracije za vse tri zvezke je prispeval Marko Rop, likovno tehnična urednica je bila Jana Jocif, notografijo je (računalniško) opravila ena od avtoric (Š. Kermelj Kuzman), predgovor, predstavitvi obeh avtoric idr. besedila je lektorirala Ana Kodelja, obema avtoricama je za parte kontrabasa svetoval Matjaž Zorko. Trije recenzenti vseh treh zvezkov so doc. Janez Podlesnik, dr. Katarina Habe in Petra Vodopivec. Urednica je Lidija Grkman. Gre za velik in nov uspeh slovenske glasbene pedagogike, ki očitno in še kako skrbi prav za prvo stopnjo tovrstnega glasbenega izobraževanja. To je še kako pomembno in važno, saj se tako rekoč v piramidi (glasbenega) šolstva itak začne (in konča) prav na začetku. In če je osnova, temelj trdna, potem ni kaj drugega kot na tem vztrajati in vzgojiti čim več kvalitetnih in novih berlinskih, dunajskih, münchenskih,... glasbenikov: filharmonikov in simfonikov, kot jih že imamo.

Franc Križnar

... DO MADŽARSKE

Dovoljen tudi golosek

S 5. avgustom je začel veljati vladni sklep, ki je odpravil skoraj vse omejitve pri gospodarjenju z gozdovi. Vlada se v utemeljitvi sklicuje na krizo z energenti in predlaga tistim, ki imajo za to tehnične možnosti, naj za kurjavo namesto plina uporabljajo drva. Temu služi tudi prepoved izvoza drv za kurjavo. Zelene organizacije in tudi nekatere stranke očitajo vladi, da je z enim sklepom preklicala vse, kar je bilo v zadnjih letih narejeno za zaščito gozdov, saj omenjeni sklep na eni strani dovoljuje golosek v državnih gozdovih, na drugi strani dovoljuje posege v gozdove tudi v vegetacijskem obdobju, s tem da lastnikom ni potrebno poskrbeti za obnavljanje gozdov z avtohtonimi drevesi. S tem se omogoča, da njihovo mesto prevzamejo invazivne, neavtohtone sorte.

Nasprotniki takega grobega posega v gozdove pravijo, da se z njim ne bo ublažila energetska kriza, saj iz lesa, ki se bo posekal letos, bodo drva za kurjavo šele za leto ali dve leti, ko bo njihova vlažnost le 20-odstotna. Kurjenje z vlažnimi drvmi bo v kurilni sezoni še bolj poslabšalo kvaliteto zraka. Stranka LMP se bo obrnila na Ustavno sodišče.

Vlada bo dala popraviti in dograditi ograjo na južni meji

V nasprotju s Slovenijo, kjer so odstranili žičnato ograjo s hrvaško-slovenske meje, se ograja na Madžarskem popravlja in dograjuje. Vlada to utemeljuje s tem, da so – po njenem – migranti, ki prihajajo s smeri Srbije, vse bolj agresivni, velikokrat poškodujejo žičnato ograjo. Popravila na ograji na srbsko-madžarski meji, ki je postavljena že v dolžini 165 km, opravljajo zaporniki zavodov za prestajanje kazni. Na srbsko-hrvaško-madžarski tromeji se bo zgradila dodatna 10-kilometrska žičnata ograja.

Začelo se je tudi šolanje novih graničarjev (mejnih policistov), ki so bili izbrani v prvem krogu novačenja, iz njih se bo organizirala enota mejne policije, ki bo svoje delo opravljala na južni meji.

ŠÖR, DEPA SAMO V NEDELO

Librecina Irinka, po možej Klement na Verici živejo v tistom malom lejpom rami, gde so se naraudili pred osemdesetsedmimi lejti. Kaulak rama puno rauž, na srejdi dvorišča eden tulipanovec z velko koronov, gde je zdaj najbaukše sejdti v tau velkoj vročini. Večkrat sem že odo pri njij pa vejn ranč zavolo toga mi je zdaj nika falilo, depa nej sem vedo, ka more tau biti. Tau vejn, ka mauž so že mrli pa tetica Irinka že sami živejo, depa zvün tauga še itak nika fali, ka je pred tejm bilau. Sledkar sem že zvedo, gda smo začnili pripovejdati, ka pes je tisti, steroga več nega, steri je šestnajset lejt služo pri njij, steri je tak bejo, kak če bi se k družini držo.

Librecina Irinka na dvauri pod tulipanovcom (magnolija), gde je vsigdar fanj sejnca

Irinka s sestrami pa šaugori

- Tetica Irinka, gde so drügi, steri so v tom rami živeli?

»Sama sem ostala kak stariške tak mauž, sestre, vsi so tapomrli.«

- Bilau je tak, ka ste kraj od dauma šli?

»Bilau, te gda sem v Soproni delala na tjöjnji. Moja sestra se je v Šopron oženila, ona je mena tam delo sprajla pa te čas, ka sem tam delala, te sem pri njej žejvala.«

- Vi ste kak tjöjarca delali?

»Nej, dja sem samo pomagala vse, ka je trbelo pri tjöjanji pa te zvün tauga sem še posaudo prala. Gda je dosta vilic pa žlic bilau, gda je stausedemdeset porcij vöšlau, te sem nej mogla po ednom je tazaprati. Tašoga reda sem vrelo vodau gorapistila pa sem v rokau vzela dvej tjiauke (kuhalnica), s sterimi sem ta pa nazaj graužala. Potejm sem vodau dolapistila pa sem je z vraučo vodauv znauva dolaoplatnila. Če bi nej tak delala, te bi nej zandolejla tazaprati 170 posaud, 170 žlic pa 170 vilic.«

- Kelko sester pa bratov ste meli?

»Tri sestre, edna je v Soprona bejla, edna na Slaskom (v Sloveniji), edna pa töj v vesi.«

- Sploj lejpi dvor mate, vse je puno rauž kak eden püngrad, depa zato itak je ta drejva najlepša, stera tü na srejdi dvaura raste.

»Tau je edna tulipan drejva, tau sem od svoje sestre dobila, stera je v Soproni živela. Gda go je prinesla, te je še taša mala cepika bila, depa tauma je že tresti lejt gvüšno. Zdaj v tau vročini, če bi nej bejla ta drejva, dja bi töj vanej na dvauri nej mogla ostati.«

- Kakšno barvo majo rauže?

»Trno lejpe rauže cvete, taše roznate, tašoga reda je cejla drejva edna velka rauža, zato ka gda tulipan drejva cvete, te še nejma listja. Gda cveté, lüstvo se stavi na puti pa tak go gledajo, depa so taši tö, steri do podauken pridejo.«

- V dvauri mate stüdenec na kolau, tauga še nücate?

»Ka sem vodau v bečki mejla, ka je dola s strejšnice steklo, tejsto sem že vse taspolejvala v ogradci, zdaj pa te moram vögoniti. Najbola večer mam šegau, depa če sem tröjdna, te zarankoma, gda nega sonca, gda je še hladno.«

- Te rano stanjöjvate.

»Rano, depa podnek zato malo počivam, čas mam, vej pa že trno tak nika ne delam. Drügo pa tau, ka že ranč ne ladam, tau velko srečo mam, ka od sestre sina Emil pa Tibi mi dosta pomagata, kak drva na zimau mi pripravijo tak travo mi dolapokosita.«

- Če gledamo vašo starost, deset lejt bi gdakoli dola leko zatajili. Mate na tau kakšni recept, kak leko človek mladi ostane?

»Dostakrat mi pravijo, ka dja delam, ka tak dobro se držim, depa sama ne vejm. Dja se še z biciklinom vozim, zato ka izületeš nogau mam pa te tau mena trno dobro spadne. Šerfec Peti iz Ritkarovec me je goravzejo pa na internet djau te video, aj drügi tü vidijo, kak se pelam. Dja tau mislim, ka ne njam se ta, bolej ma kolena, depa itak dem pa delam. Tak mislim, mena najbola tau vala pa pomaga, ka töj vanej pod tau drejvov dosta boga molim.«

Irinkini stariške

Velka drejva kralüje na dvorišči Librecine iže

- S Slaskoga, ka rodbino mate, vas kaj pogledne?

»Dostakrat ma poglednejo, pa vejš ka, tašoga reda na tri štiri dni mi djesti prinesejo. Tašoga reda v hladilnik dejem ali v zmrzovalnik pa tak si te segrejvam. Gda so najprvin prišli, vsefele so me spitavali, te sem taprajla, ka kolena me boli pa zavolo toga ne morem tak delati. Depa vrag si z njim, zavolo toga dja še zato delam. Od tistoga mau, če koga doma na Slaskom kaj boli, te vsigdar pravijo eden drügoma, ka delaj, zato ka Irinka tö dela. Gda so mi tau pripovejdali, tak sem se mogla smejati, ka oni z menov peldo kažejo.«

- Gda sem prejšo, nej bilau pisa, ka se je zgaudilo z njim?

»Fejst stari je bejo, šestnajset lejt star pa vse je že nika zmejšani grato. Gnauk je nika na njega prišlo pa vse mi je rokau vtjüpzgrejzo, tak ka v špitala sem prejšla. Zaman sem ga šanalivala, pozvali smo koršmita, dau ma je edno inekcijo pa je zaspo. Zdaj, ka nega več psa, zdaj je pa prišla lasica pa edno nauč cejle kokauši morejla, nika odnesla, drüge je vse tamnjala. Tak ka zdaj sem cejlak sama ostala töj pri rami. Dva mačka odita prejk od sausada, če mi kaj djesti ostane, te je s tistim spolagam.«

- Ka mate najbola radi za djesti pa za piti?

»Na djesti sem nej aklava, piti trno tü ne pidjem, depa vsikšo nedelo, gda se nadjejm, te eden šör spidjem. Tašoga slaboga, steri samo 3 % alkohola ma, zato ka tau mena fejst dobro spadne, depa samo v nedelo, med kednom mi ga nej trbej.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Nazadnje smo leko vidli, kak je Peter Klepec skrak vesi Osilnica Törke naganjo, z drejvov za njimi pometo. Zdaj pa je znauva čas, ka v čunaklin si sedemo pa po reki Kolpi se dojpistimo. Dugo, dugo nemo nikšne vesnice skrak vode vidli. Brgauvge kaulak nas so vse višiši, dolina vse bole vauska. Depa pripovejsti o Kolpi dun živejo, malo je trbej gorobiditi.

Človeška ribica

Je najbole zavolo Postojnske jame poznana gratala. v vodej živé, lidgé so njoj tau ménje dali. Ménje človeška je zavolo farbe svoje

Gda človek tau pogledne, bi se leko postrašo. Depa ta črna človeška ribica ali črni močeril samo do 20 cm zvekšoga zraste. Depa indasvejta so lidgé v zmaje (šarkanje) vörvali. Pa so tau tö vörvali, ka tou so njegvi mlajši, steri so iz njegvi djajc vöprišli. Kak vögleda, eške trno male perauti ma, tace njemi eške rastejo. Trno na rejci so se lidge z njimi srečali. V globki jamaj v kmici živejo. Takši kaulak Kolpe zavole geste, v vse so lidgé eške sploj nej do kraja poglednoli. Sto vej, ka vse eške leko najdejo. Ta črna človeška ribica samo v Beli krajini živé.

Depa ta stvarina eške v drugi vodaj tö živé. Zaprav je sploj nej riba, depa kauže dobila. Takšne farbe je, kak od človeka kouža gé. Gda pa od Kolpe pa od človeške ribice (barlangi gőte) pripovejdamo, se vse tau vcejlak obrne.

Kolpa je granica med Slovenijo pa Hrvaško. Na rejci pa se zgodi, ka na obej brgaj ves gnako ménje ma. Ves Kuželj tak na obej brgaj reke stodji. Ves je ménje po kauži dobila. V krajini se kauži, kuža pravi. Indasvejta so lidge na velke kauže strojili pa ji tadale odavali. Ranč na tom mesti pa se leko lepau vidi, kak si lidge brž rame gor postavijo, gda skrak vode malo zemle geste. Že smo prajli, zvejkšoga se kaulak nje viski brgauvi vüška zdigavajo.

Za Osilnico na brgej više Kolpe mala ves Ribjek stodji. Ranč nej 20 lidi v njoj živé. Njeno menje Ribjek pa nam od gestija iz Kolpe pripovejda. Ta reka (folyó) od inda kak raj za ribiče vala. Gnes je tau bole šport, inda je tau masau iz vode bilau. Depa kak gnes se je inda tö nej samo tak smelo po vodej ojdti pa ribe loviti. Srmacke so si leko samo tiste ribe domau nesli, stere so se nej gospaudom povidle. Če so koga zaodili z »gospočkimi« ribami, neje dobro obodo. Gospaudom najbaukše, srmakom pa tisto, ka ostane! Tak se v toj krajini eške itak guči pa se leko čüje tö. Ribe pa vse živo v vodej aj spodkar našoga čunaklina ostane. Un nas tadale pela, če néde, z veslom njemi pomoremo. Tak za eden čas v dvej vesi pridemo, depa vsevküper kak ena ves vögleda. Ves se Kuželj zové, zaprav, obej vesi se tak zovéta.

Sploj nam nej veslati trbej, čunaklin pomalek nas tadale nesé. V edno trno staro ves tak pridemo, depa ta na hrvaškoj strani stodji. Po indašnji časaj ménje ma: Brod na Kolpi. Gnes na tom mesti maust med dvema rosagoma stodji. Po nauvom bi se leko Maust na Kolpi prajlo. Depa inda je prejk samo brod (komp) lidi, živino pa pauv vozo. Tak je staro ménje vejsi ostanolo. Če po istini povejmo, na slovenskom brgej Kolpe ena ves dun stodji, Petrina se zové. Žmetno njoj leko ves pravimo. V njoj samo 7 lüdi živé. Je pa Petrina že na zemlej, stera pod občino Kostel spadne. Tau pa je že vcejlak ena druga pripovejst.

Kostel

Po staroj latiskoj rejči ménje ma. Castrum v toj rejči grad znamenüje. Tau staro ménje se je pomalek

Ves Kostel je po starom gradi, po castrumi ménje dobila. Grad Kostel je velke nevole, tragedije doživo. Oprvin se od njega leta 1336 v dokumentaj leko kaj taprešte. Po nemški so ga Castrum Grafewarth zvali. Tau ménje nam pripovejda, ka je tam trdnjava, utrdba stala, v steroj so sodacke bili pa na granice skrb meli. Leta 1449 pa že v dokumentaj ménje Costel najdemo.

vöminilo, iz castruma je kostel grato. Poznano je, ka so na takši mestej že

Tak tau vögleda, ka je od Kostela do gnes ostalo. Prva tragedija se njemi je leta 1578 zgodila, gda so Törki nutvdarili. Zaprav, nekak njim je od znautraj grajske dveri gorodpro. Cejli je dojzgoro. Potejm so ga na nauvo gorpostavili, depa za časa Napoleona so ga Francuzi leta 1809 dali dojporüšiti. Od Kostela je vse menje indašnjoga bogatoga grada ostalo. Nauva tragedija je med drugo velko bojno naprej prišla. Slovenski partizani so ga leta 1943 gorvužgali, ka bi v njega nej domanji kvislingi prišli, steri so vküper z Nemci držali. Na fotografiji leko Kostel po tistom vidimo, gda je že rekonstruejrani biu.

stara lüstva si svoje »grade« gorpostavlali. Tistim prvim, bole menjšim, gnes kastelišče pravimo. Od nji nam samo eške zemla leko kaj povej, gda jo arheologi gorskopajo. Gnes skrak maurdja pa eške bole nut kostelov zavolé leko najdemo. Zaprav, skrak maurdja se kaštel zové. Depa vse iz castruma pride. Naš Kostel pa je ves, občina tö, stera više Kolpe stodji.

Kostel za nami ostane, čunaklin nas tadale pela, zaprav, Kolpa ga žene. Tam dale naprej, skur pau dneva de nam trbelo, nas Radenci čakajo. Depa nej Radenci skrak reke Müre, ka so po toplicaj, najbole pa po mineralnoj vodej poznani. Vcejlak drugi, pa nej samo eni Radenci so tau.

Miki Roš

IDRIJSKE ČIPKE – SONCE IN CVET MED SLOVENSKIMI LEPOTAMI

Klekljarska obrt se je v Evropi začela že v srednjem veku, ko so čipke postale modna dragocenost za dvore in visoko družbo. Klekljanje čipk je danes razširjeno po vsej Sloveniji in večina ljudi to dejavnost še vedno povezuje z Idrijo, Žirmi in Železniki. Prvi znani dokument o idrijski čipki sega že v 17. stoletje. Takrat so v Idriji klekljale rudarske žene predvsem zato, da so izboljšale gmotno stanje svojih družin, največji razcvet pa je to ustvarjanje doživelo po letu 1870. V tem času se je Idrija uveljavila kot evropsko čipkarsko središče, v katerem se je klekljanje širilo do prve svetovne vojne, po letu 1920 pa je ta dejavnost začela počasi zamirati. Po tem obdobju je mojstrica klekjanja Ivanka Ferjančič v Idriji ustanovila čipkarsko šolo, ki še vedno deluje in vzgaja nove rodove klekljaric. Idrijci so za razvoj klekljanja poskrbeli tudi s festivalom idrijske čipke - prvega so pripravili že leta 1955. Leta 2017 pa so Idrija in ostala slovenska mesta, povezana s klekljano in šivano čipko, prejela veliko priznanje Medvladnega odbora UNESCA za kulturno dediščino človeštva. Čeprav ustvarjalke ostajajo skromne, so hvaležne za to, da se jim je bilo dano roditi v mestu s tako bogato tradicijo klekljarske obrti.

Čipke s kleklji

V današnjem času ta specifična obrt doživlja svojevrstno renesanso, saj se klekljanje širi tudi po ostalih slovenskih krajih. Na eni strani predstavljajo razvoj te obrti, na drugi pa sodobnost izdelkov. Na razstavah sodelujejo vedno novi kreatorji, nove sile in s tem predstavljajo razvoj novih idej. Poudarek je predvsem na tem, da ustvarjalke pri svojem delu skrbijo za svežo in aktualno interpretacijo ter podarjajo nove poglede na tovrstno umetnost v današnjem času in prostoru. Novi dizajni so namreč nuja, ki jo terja čas. Vendar pa pri končnem izdelku ne sme biti nobenega dvoma, ali je to čipka.

Šola v Idriji je stalnica, okrog katere se je razvijala zgodba o čipkah. Vedno znova si prizadeva za prenos znanja in promocijo. Še posebej je potrebno poudariti, da je za ustvarjalno izražanje v čipkah nujna kakovostna baza znanja klekljanja. Ustvarjalka mora obvladati številne tehnike in elemente obvladanja svojega dela. Pri izdelovanju čipk izhajajo iz izkušenj, pridobljenih pri študiju kombiniranja materialov, njihovih različnih debelin in struktur, predvsem vrvi, volne, lanu in bombaža. Nekatere klekljarice rade ustvarjajo tudi z žico, ki dà trdnost, a čipka ostaja kljub temu nežna in lepa. Ena izmed ustvarjalk Draga Sedej, ki klekljа že 62 let, pravi: *»Čipka je zame pojem nežnosti in vedno je najprej snežno bela, šele potem vse drugo. To, kar pa delamo tu, je nadgradnja in potrditev, da je mogoče delati tudi drugače.*

Načrt, orodje in čipke

V slovenskem prostoru čipkarice iz raznih krajev večkrat razstavljajo svoja dela. Ob ogledu njihovih čipkastih draguljev lahko počasi dojamemo, kako dolgo in prizadevno se linije vdajajo pridnim rokam ustvarjalk, vse dokler jih ne predajo na edinstven ogled. Kdo bi mogel prešteti vse ure, ki jih idrijske klekljarice presedijo, sklonjene pod svetlobo in s šivankami, s svilenimi tenkimi nitmi v rokah, polagajo vbod za vbodom, da nazadnje beli in raznobarvni vzorci zapojejo v najrazličnejših odtenkih.

Razstava čipk

Svoje izdelke so idrijske žene in dekleta namenjale nevestinim balam, kot darila za praznike, poroke in lepše domove. Trudile so se biti aktualne in to jim je ves čas tudi odlično uspevalo. V skupinah so po domovih ob svojem ustvarjanju razvijale prijateljstvo, se kratkočasile ob raznih pripovedih, plemenitile bivanjsko kulturo ter razvijale nove vzorce čipk. Čipke nam dajo tisti šarm, ki nas vedno znova privlači in osvaja. Živimo v času, ko si sončnih dni, takšnih, kot so bili v preteklosti, iz srca želimo. Naj nam pajčolan do svetlobe odprejo prav te veličastne mojstrovine. Z novejšimi, drugačnimi čipkami in z všitimi vzorci nam simbolično odkrivajo zvezde na nebu, z mesečino obsijane noči, temne nevihtne oblake, s soncem obsijano naravo ter življenje ljudi v današnjem času.

Pri sodobnih razstavah čipk so si ustvarjalke drznile postaviti tudi inštalacije, strukture v obliki dreves z objekti, ki visijo s stropa, saj nas današnji čas vedno bolj povezuje s sodobnimi ambienti. Ti pa morajo biti novodobni ali, drugače rečeno, moderni za današnji čas. Zmotno pa je tudi prepričanje, da je le sodobno praktično. Čipkarice so z upoštevanjem razkritih stkanih značilnosti še vedno ohranile občuteno povezanost preteklosti s sedanjostjo. Prav zaradi vtkanega fizičnega in duhovnega spomina iz izkušenj neštetih generacij so njihova oblikovana dela dragocenost, saj nagovarjajo vse čute in omogočajo doživljanje domačnosti in počasnega, zdravilnega toka časa. Videno ne preseneča, saj klekljarice že nekaj časa ugotavljajo, da za ohranjanje tradicije klekljanja idrijske čipke ne zadošča zgolj usvajanje klekljarskih veščin in tradicionalnih elementov. Prav tako (ali morda še bolj) so pomembni medsebojno druženje, spodbujanje ustvarjalnosti klekljaric in zavest, da lahko članice v okviru Društva veliko pripomorejo k razvoju idrijske čipke in ustvarjanju novih trendov. Pravijo, da če izdelkov iz idrijske čipke ne bodo prilagajali vsakodnevnim potrebam, se bo povprečna starost klekljaric na idrijskem povečevala, klekljalo pa se bo le še zaradi klekljanja samega. Čipka v tem primeru ne bo več imela vrednosti luksuzne dobrine kot npr. v času med obema vojnama, ko je primanjkovalo sukanca za klekljanje. V času pred 1. svet. vojno je namreč bilo kljekljanje tako razširjeno, da je bila idrijska čipka del vsakodnevne oblačilne kulture meščanov.

Klekljana čipka kot okvir

Preprost, tenak beli sukanec mnogokrat nadomeščajo različne barve, vse zahtevnejše pa postajajo tudi čipke. Vsaka generacija prinese v to obrt nekaj svojega, novega in tudi zato še čipka vedno živi. Nastajajo številni sijajni novi vzorci. Vsem spoštovanim damam, ki na ta način ohranjajo prisotnost te spretnosti v naših krajih, velja velik poklon, saj se s tem ohranja poseben in neponovljiv del slovenske kulturne dediščine.

Mojca Polona Vaupotič

SPORED SLOVENSKIH TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV OD 19. AVGUSTA DO 25. AVGUSTA

PETEK, 19.08.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 9:00 Otroški program, 10:10 Ugriznimo znanost, 10:35 TV-izložba, 10:50 Čarokuhinja pri atu: Češka kuhinja, 11:10 Moji, tvoji, najini, 11:40 TV-izložba, 11:55 Ptice jezer, njihova vrnitev,13:00
Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Maroko iz zraka, 14:15 TV-izložba, 14:30 Prisluhnimo tišini, 14:45 TV--izložba, 15:00 Mostovi – Hidak, 15:40 Otroški program, 16:15 Infodrom, poletje 2022: Zdravje, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta!: Vloga hišnih ljubljenčkov, 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:00 Čarokuhinja pri atu: Savinjska dolina, 18:25 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Ptuj 2022: 53. Festival narodno-zabavne glasbe, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Kinoteka: Vsi drugi se imenujejo Ali, 0:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:35 Napovedujemo

PETEK, 19.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 11:30 Videotrak, 12:40 Dobro jutro, poletni izbor, 14:40 O živalih in ljudeh, 15:20 Na vrtu, 16:30 Namizni tenis (M): Osmina finala, 17:30 Gorsko kolesarstvo (M), 18:35 Panorama, 18:55 Magnet, 19:00 V vrtincu ljubezni, 20:15 Atletika: Evropska prvenstva München 2022, 22:30 Fajdiga; Bluz črnih revirjev, 23:35 Videonoč

SOBOTA, 20.08.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Otroški program, 10:35 Infodrom, poletje 2022: Zdravje, 10:50 Osvežilna fronta: Prepir, 11:25 TV-izložba, 11:45 Ah, ta leta!: Vloga hišnih ljubljenčkov, 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 NaGlas!: Maša Salopek, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:50 TV-izložba, 14:10 Na lepše: Svečinske gorice, 14:40 Prisluhnimo tišini, 15:00 Vrtičkarji, 15:30 Obrazi naših rojakov: PD Lipa Velikovec, 16:00 Free spirits – Samosvoji, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Ambienti, 18:00 V petek zvečer, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 20:05 Kuhar na robu, 21:55 Poročila, Šport, Vreme, 22:20 Nedolžna, 23:20 Dnevnik Slovencev v Italiji, 23:45 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 0:40 Napovedujemo

SOBOTA, 20.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 8:10 Spomini: Zora Konjajev, 10:00 Čokoladne sanje, 11:15 Avtomobilnost, 12:00 Gorsko kolesarstvo (Ž): Kros, evropska prvenstva München 2022, 14:00 Kajak-kanu, 14:45 Gimnastika (M): Ekipno, 17:15 Namizni tenis, 19:00 Šport, 20:15 Atletika: Evropska prvenstva München 2022, 22:25 Odbojka (Ž): Slovenija - Avstrija, 0:05 OdBita pot: Severna Amerika, 0:30 Videonoč

NEDELJA, 21.08.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:50 TV-izložba, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha,12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Ptuj 2022: 53. Festival narodno-zabavne glasbe, 15:15 Remy in Juliyat, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali: Tremitsko otočje, 17:50 Joker, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Sisi, 21:05 Intervju: dr. Andrej Rahten, 22:00 Poročila, Šport, Vreme, 22:25 Dokumentarna oddaja, 23:20 Gardenfound, 23:25 Violinist Dan Zhu, 23:40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:05 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1:00 Napovedujemo

NEDELJA, 21.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip: Moč moškega žalovanja, 7:15 Ugriznimo znanost: Mikroplastika v rekah, 7:40 Festival Imago Sloveniae 2013, 9:00 Festival Seviqc Brežice: Violino fantastico, 9:30 Čokoladne sanje, 10:30 Čez planke: Bonn - Po sledeh Ludwiga van Beethovna, 11:45 #Zelena generacija/Young Village Folk, 12:15 OdBita pot: Severna Amerika, 13:00 Kolesarstvo (Ž): Cestna dirka, 15:00 Gimnastika, 16:00 Namizni tenis (M): Finale, 16:50 Kajak-kanu, 17:05 Gimnastika, 19:00 Atletika, 21:25 Žrebanje Lota, 21:40 Starodavni gradbeni podvigi: Veliki kitajski zid, 22:30 Umor na otoku, 23:30 Joker, 0:40 Videonoč

PONEDELJEK, 22.08.2022, I. spored TVS

6:20 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 9:00 Otroški program, 9:40 Zadnji: Najdeno in izgubljeno, 10:05 Obzorja duha, 10:40 TV-izložba, 10:55 Čarokuhinja pri atu: Savinjska dolina, 11:15 Moji, tvoji, najini, 11:40 TV-izložba, 11:55 Intervju: dr. Andrej Rahten, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Himalaja kliče, 14:35 S-prehodi, 15:05 Dober dan, Koroška, 15:45 Otroški program, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 New neighbours - Novi sosedje, 17:50 Kuhar Štef, risanka, 18:05 Čarokuhinja pri atu: Balkanska kuhinja, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 20:55 Zakladi Krima, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Nikoli brez tebe, Louna, 23:50 Glasbeni večer: Slavko Osterc in Richard Strauss, 0:50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:10 Napovedujemo

PONEDELJEK, 22.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 12:00 Videotrak, 13:10 Dobro jutro, poletni izbor, 15:30 Prisluhnimo tišini, 16:00 Ljudje in zemlja, 17:10 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali: Tremitsko otočje, 18:00 V petek zvečer, izbor popularnih skladb, 18:55 V vrtincu ljubezni, 19:55 Panorama, 20:30 Magnet, 20:45 Odpotovanja: Zambija, 21:40 Butan – diktatura sreče, 22:40 Prebujanja, 0:10 Videonoč

TOREK, 23.08.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 9:00 Otroški program, 9:45 Zadnji: Se bojiš svetlobe? 10:10 Umetnost igre: Slovenska dramatika 2022, 10:40 TV--izložba, 10:55 Čarokuhinja pri atu: Balkanska kuhinja, 11:15 Uporabimo les, 11:40 TV-izložba, 11:55 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Podnebne spremembe: Dejstva, 14:25 TV-izložba, 14:40 Duhovni utrip, 14:55 TV-izložba, 15:10 Potepanja - Barangolások: Szolnok in kumanska naselja oz. okolica Karcaga/Szolnok és Kunország - Karcag vidéke, 15:45 Otroški program, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Kdo se boji slovenščine?: Teorija in praksa, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:00 Čarokuhinja pri atu: Francoska kuhinja, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Bolnišnica dobre karme, 20:55 Zadeva El Masri, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Spomini: Zora Konjajev, 1:00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:20 Napovedujemo

TOREK, 23.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 12:00 Videotrak, 13:10 Dobro jutro, poletni izbor, 15:10 Avtomobilnost, 16:00 Ljubljana, London, New York: Tugo Šušnik, 17:10 »1xnih 10«, 18:55 V vrtincu ljubezni, 19:55 Panorama, 20:30 Magnet, 20:45 Čefurji raus, 22:30 NaGlas! 22:55 Videonoč

SREDA, 24.08.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 9:00 Otroški program, 10:10 Kdo se boji slovenščine? 10:35 TV-izložba, 10:50 Čarokuhinja pri atu: Francoska kuhinja, 11:10 Uporabimo les, 11:35 TV-izložba, 11:50 Zakladi Krima, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Podnebne spremembe: Dejstva, 14:25 TV-izložba, 14:45 Obrazi naših rojakov: PD Lipa Velikovec, 15:10 Pod drobnogledom - Nagyító alatt: Prevodi madžarskih literarnih del v slovenski jezik/A magyar--szlovén műfordítás, 15:50 Male sive celice, 16:35 TV--izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Kako je v naši domovini biti mlad, 17:50 Bela in Sebastijan, risanka, 18:00 Čarokuhinja pri atu: Perujska kuhinja, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Film tedna: Kolo rešitve, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Profil: Meta Hočevar, 23:20 Kako je v naši domovini biti mlad, 23:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:15 Napovedujemo

SREDA, 24.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:50 Videotrak, 11:45 Dobro jutro, poletni izbor, 14:10 Sopranistka Andreja Zakonjšek Krt, izbrani glasbeni nastopi, 15:10 Mojmir Sepe: Ljubljanske razglednice, 15:40 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali: Tremitsko otočje, 16:30 Ambienti, 17:00 Nedeljsko popoldne, 18:30 V vrtincu ljubezni, 19:35 Panorama, 20:00 Magnet, 20:10 Odbojka (Ž): Avstrija - Slovenija, 21:50 Žrebanje Lota, 22:00 Na utrip srca: Eno leto v življenju koreografa Jiříja Kyliána, 23:00 Odštevanje do leta 1990: Ponovna združitev Nemčije, 0:00 Videonoč

ČETRTEK, 25.08.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, poletni izbor, 9:00 Otroški program, 9:45 Zadnji: Izumrtje, 10:10 Kako je v naši domovini biti mlad, 10:40 TV-izložba, 10:55 Čarokuhinja pri atu: Perujska kuhinja, 11:15 Pot bolnika z multiplo sklerozo, 11:40 TV-izložba, 11:55 Družbeni fenomeni: Digitalna preobrazba, 12:25 Družbeni fenomeni: Sodobni oče, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Dediščina Evrope: Veliki slikarji na malem zaslonu, 14:25 TV-izložba, 14:40 Slovenski utrinki, 15:10 Moj gost/Moja gostja - Vendégem: Dančˇ-Roth Marika, 15:50 Krompir: Glasbena ustvarjalnost in iskanje lastnega izraza, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost: Elektroenergetski sistem, 17:50 Reaktivčki, risanka, 18:00 Čarokuhinja pri atu: Severnoafriška kuhinja, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Stopimo skupaj za slovenske gasilce, dobrodelna prireditev, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Dediščina Evrope: Veliki slikarji na malem zaslonu, 23:40 Ugriznimo znanost: Elektroenergetski sistem, 0:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:35 Napovedujemo

ČETRTEK, 25.08.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 12:30 Videotrak, 13:40 Dobro jutro, poletni izbor, 16:00 Naš Triglav, 16:50 Ptuj 2022: 53. Festival narodno-zabavne glasbe, 18:55 V vrtincu ljubezni, 19:55 Panorama, 20:30 Magnet, 20:45 Avtomobilnost, 21:15 Ambienti, 21:50 Venezuela - prekletstvo nafte, 22:50 Odmev impresionizma v Narodni galeriji, 23:20 Slovenska jazz scena: Tone Janša Long Way Quartet, 0:00 Videonoč

Vabilo

Meghívó

Društvo porabskih slovenskih upokojencev
Vas prisrčno vabi na

PIKNIK »SLOVO OD POLETJA«,

ki bo v nedeljo, **28. avgusta 2022, ob 14. uri**
v kampu Alpokalja Motel v Monoštru.

PROGRAM:
11.00 - 14.30: tekmovanje v kuhanju
(na tekmovanju tekmuje 5x4 oseb,
ekipe bo ocenjevala 4-lanska komisija)

od 14.00 ure: KULTURNI PROGRAM
- Pozdravni govor
Nastopajoči:
- Dóra Doszpot, recitacija
- Ljudski godci Rogaševci
- Ljudski pevci DU Šalovci
- Marta Sever, branje iz svojih spisov
- Trio Veternica, ljudski godci iz Male vasi

15.00: razglasitev rezultatov kuharskega tekmovanja

od 15.15 ure: pogostitev (iz pripravljenih jedi)

do 19.00 ure: zabavni program (muzika, ples)

A Rába-vidéki Szlovén Nyugdíjas Egyesület
Elnöksége szeretettel meghívja Önt
egy vidám nyárbúcsúztató piknikre,
amely egyben a szlovéniai partnerszervezetekkel,
egyesületekkel való éves találkozó is.

A rendezvény időpontja:
2022. augusztus 28., vasárnap, 14.00 óra

A rendezvény helyszíne:
a szentgotthárdi Alpokalja Motel kempingje Füzesi út 8.

PROGRAM
Főzőverseny: **11.00-14.30**
A főzőversenyen 5 x4 fős csapat vesz részt,
akik elkészítik az ételeket, amit aztán egy
négy tagból álló zsűri fog értékelni.
14.00 órától: kulturális program
Köszöntő
- vers : Doszpot Dóra
- népzenei együttes Rogašovci
- a helyi Nyugdíjas Egyesület népdalköre Šalovciból
- Marta Sever előadása saját írásaiból
- Trio veternica népzenei formáció Mala vasból
15.00 óra: a főzőverseny eredményhirdetése
15.15 óra: vendéglátás (az elkészített ételek elfogyasztása)
19.00 óráig: zene, tánc, szórakozás

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE
V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR

Porabje
TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

SLOVENCI.HU

ZVEZA.HU
ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEK SZÖVETSÉGE